

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

สภาพแวดล้อมของสถาบันการศึกษา มีอิทธิพลต่อการพัฒนาการเรียนรู้ มีความสำคัญต่อชีวิตและความเป็นอยู่ของนักศึกษา รวมทั้งคุณภาพชีวิตและการปฏิบัติงานของบุคลากรทุกคนในสถาบัน สภาพแวดล้อมที่ดีจะมีส่วนสำคัญในการเสริมสร้างความคิดจิตใจและคุณธรรม ตลอดจนคุณลักษณะต่าง ๆ ที่พึงประสงค์แก่คนทุกฝ่าย ในการพัฒนาประเทศนั้น สถาบันศึกษานับว่ามีความสำคัญและมีส่วนร่วมรับผิดชอบต่อการเสริมสร้างคุณลักษณะอันพึงประสงค์ให้แก่เยาวชนและพลเมืองของชาติในการพัฒนาพลเมืองของประเทศให้เป็นบุคคลที่มีคุณภาพ มีความรับผิดชอบต่อสังคม มีระเบียบวินัย ขยัน อดทน มีความสามัคคี สิ่งที่สำคัญที่สุดคือการจัดการศึกษาเพราะสถาบันการศึกษาเป็นแหล่งการศึกษาวิชาการเพื่อผลิตบุคลากรที่มีคุณภาพให้มีความสมบูรณ์ทั้งทางวิชาการ วิชาชีพ คุณธรรม จริยธรรม สติปัญญา อารมณ์ สังคม ร่างกาย และจิตใจ (วัลลภา เทพหัสดิน ณ อยุธยา. 2530 : 5) ผลิตบุคลากรชั้นมัธยมศึกษาให้มีความรู้ ความสามารถ รับผิดชอบทำงานในหน้าที่ให้เกิดประโยชน์สูงสุด เพื่อสนองความต้องการของประเทศในทุกสาขาวิชา สร้างความเจริญทางด้านเศรษฐกิจ สังคม และการเมือง (เสถียร สถาพงศ์. 2528 : 214 - 217)

การอาชีวศึกษา นอกจากจะมีบทบาทในการผลิตและพัฒนากำลังคนระดับสูง ที่สามารถเข้าสู่ตลาดแรงงานภาคเศรษฐกิจและการเกษตรต่าง ๆ ให้ได้อย่างมีคุณภาพแล้ว ยังต้องพัฒนาวิชาการตลอดจนองค์ความรู้ต่าง ๆ ให้เกิดขึ้น เป็นการสร้างผู้นำและปัญญาชน การอุดมศึกษาจึงมีความสำคัญมาก (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ. 2540 : 11) จึงอาจสรุปได้ว่า สถาบันอาชีวศึกษามีภารกิจหน้าที่สำคัญคือ การผลิตนักศึกษาวิชาชีพในด้านต่าง ๆ และช่วยพัฒนาบุคลิกภาพด้านอื่น ๆ (สำเนาวิ ขจรศิลป์. 2533 : 1) นอกจากนั้น สถาบันอาชีวศึกษายังมีบทบาทหน้าที่ในการวิจัย บุกเบิก แสวงหาความรู้ใหม่ ๆ ให้บริการทางวิชาการแก่สังคมและทะนุบำรุงศิลปวัฒนธรรม (วิจิตร ศรีสอาน. 2518 : 11)

เนื่องจากนักศึกษาในสถาบันอาชีวศึกษา เป็นบุคคลที่อยู่ในวัยที่กำลังเจริญเติบโต เป็นผู้ใหญ่ เป็นบุคคลที่มีอารมณ์อ่อนไหวกว่าบุคคลในวัยอื่น ในขณะที่เด็กก็มีความกระตือรือร้น มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์มีจินตนาการสูง อยากทดลองสิ่งแปลก ๆ ใหม่ ๆ นอกจากนั้นนักศึกษา

ยังได้รับการกระตุ้นทางอารมณ์ ทักษะวิชาชีพและปัญหาจากการอ่านอย่างกว้างขวาง การบรรยาย การสาธิตฝึกปฏิบัติจากอาจารย์และผู้ทรงคุณวุฒิที่มีความสามารถเฉพาะด้าน จากการพูดคุยกับเพื่อน นักศึกษาด้วยกันทำให้นักศึกษาสามารถเข้าใจปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในสังคมได้อย่างรวดเร็ว และมีความต้องการที่จะมีบทบาทในการแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นนั้นด้วย

เมื่อเป็นดังนี้ การปกครองและการบริหารงานที่เกี่ยวข้องกับนักศึกษา จึงแตกต่างไปจาก นักศึกษาระดับประถมและมัธยมศึกษา สถาบันการศึกษามีหน้าที่เสริมสร้างให้นักศึกษาพัฒนาเป็น ผู้ใหญ่ที่มีความรับผิดชอบทั้งต่อตนเองและส่วนรวม ทั้งสร้างบรรยากาศและสร้างสภาพแวดล้อม ที่จะช่วยส่งเสริมปลูกฝังให้นักศึกษามีทัศนคติที่ดี สภาพแวดล้อมมีอิทธิพลต่อชีวิตความเป็นอยู่ ตลอดจนพัฒนาการด้านต่าง ๆ ของมนุษย์เป็นอย่างมาก สภาพแวดล้อมเป็นตัวกลมกลืน บุคลิกลักษณะและมีอิทธิพลเหนือบุคลิกภาพของนักศึกษา (Astin, 1993 : 3) นับเป็นองค์ประกอบ สำคัญอย่างหนึ่งในการพัฒนานักศึกษา

สภาพแวดล้อมสถาบันหมายรวมถึงลักษณะต่าง ๆ ของสถาบัน ได้แก่ สภาพการบริหาร บรรยากาศในการเรียนการสอน พฤติกรรมความสัมพันธ์กับเพื่อน การให้บริการแก่นักเรียนนักศึกษา และบริเวณอาคารสถานที่ สภาพแวดล้อมสถาบันเป็นสิ่งบังคับให้ทุกคนในสถาบันต้องปฏิบัติตาม ในรูปใดรูปหนึ่ง เช่น การกระทำตามกฎเกณฑ์ การลงมือปฏิบัติกิจกรรม ซึ่งสภาพแวดล้อม ล้อม เหล่านี้จะเสริมแรงให้นักศึกษาเกิดความต้องการที่จะสร้างเสริมบุคลิกภาพได้ และเป็นบุคคลที่ถึง พร้อมด้วยความรู้ ความสามารถ ความเจริญทั้งทางกายและจิตใจ อันจะเป็นการสร้างบุคลิกภาพที่ดี ให้แก่นักศึกษาต่อไป

วิทยาลัยเกษตรและเทคโนโลยีบุรีรัมย์ เป็นสถาบันอาชีวศึกษาเพื่อพัฒนาท้องถิ่น มีวัตถุประสงค์เพื่อให้การศึกษาวិชาการและวิชาชีพเทคนิคเกษตรขั้นสูง ยังต้องสอนให้นักศึกษามี ภาวะความเป็นผู้นำและยังต้องดำเนินชีวิตอยู่ในสังคมปัจจุบันซึ่งเปลี่ยนแปลงตลอดเวลา เป็นยุคของ ข้อมูลข่าวสารหรือ โลกไร้พรมแดน สภาพแวดล้อมของสถาบันที่ดีย่อมสร้างบรรยากาศการศึกษา เล่าเรียนที่ดีด้วยบรรยากาศของสถาบันมีความสำคัญอย่างยิ่งต่อผู้สอนและผู้เรียน นอกจากนี้อิทธิพล ของบรรยากาศยังส่งผลต่อสิ่งที่จะทำให้การเรียนการสอนดีขึ้น ดังนั้น สภาพแวดล้อมภายในของ สถานศึกษา จึงส่งผลต่อบรรยากาศการเรียนการสอนทั้งในแง่ของตัวบุคคลและแง่ของหลักสูตรได้ อีกด้วย

สภาพแวดล้อมของสถาบันอาชีวศึกษานั้น มีอิทธิพลต่อการเรียนรู้ของนักศึกษารวมทั้ง คุณภาพชีวิตการทำงานของบุคลากรทุกคนในสถาบัน สภาพแวดล้อมสถาบันอุดมศึกษาเป็นตัวเราที่มี ศักยภาพ มีอิทธิพลต่อการพัฒนาบุคลิกภาพของนักศึกษา สภาพแวดล้อมมีส่วนทำให้นักศึกษา

เปลี่ยนแปลงพฤติกรรมและประสบการณ์ของตน พฤติกรรมที่เปลี่ยนไปนั้นมีหลายรูปแบบด้วยกัน เช่น การแสดงความวิตกต่อการเรียน การแข่งขันทักษะทางวิชาการและวิชาชีพ ไพฑูริย์ สินลาร์ตัน (2524 : 45 - 50) มีความเชื่อว่า ชีวิตการศึกษาเล่าเรียนในสถาบันการศึกษานั้นสามารถเปลี่ยนแปลงบุคลิกภาพจากสภาพแวดล้อมภายในของแต่ละสถาบันนั่นเองได้ ถ้าสถาบันต้องการที่จะพัฒนาบุคคลให้มีคุณภาพตามที่พึงปรารถนา สถาบันจำเป็นต้องสร้างสภาพแวดล้อมที่กระตุ้นผู้เรียนให้เกิดการเรียนรู้และพัฒนาตนเองจนสุดความสามารถ

สภาพแวดล้อมของสถาบันอุดมศึกษา เป็นองค์ประกอบที่สำคัญที่มีอิทธิพลต่อชีวิตความเป็นอยู่และพัฒนาการทุกด้านของนักศึกษาในสังคมสถาบัน (วิไลวรรณ พิธิยานุวัฒน์ และ สมหวัง พิธิยานุวัฒน์. 2519 : 21) สภาพแวดล้อมเป็นตัวเร้าที่มีศักยภาพ มีอิทธิพลต่อการพัฒนาบุคลิกภาพและพัฒนาการด้านต่าง ๆ ของนักศึกษา รวมทั้งกิจกรรมหรือเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นในสถาบันนั้น ๆ (Astin. 1993 : 56) สภาพแวดล้อมยังเป็นสิ่งบังคับให้ทุกคนในสถาบันต้องประพฤติปฏิบัติ เช่น การปฏิบัติตามกฎเกณฑ์ ระเบียบวินัย ข้อบังคับและการกระทำกิจกรรมต่าง ๆ เป็นการเสริมแรงให้นักศึกษาเกิดความต้องการที่จะแสดงออกเพื่อเสริมสร้างบุคลิกภาพของตนเอง ดังนั้น หากสถาบันอุดมศึกษาต้องการจะพัฒนาบุคลากรให้มีคุณภาพตามที่พึงประสงค์ สถาบันจำเป็นต้องจัดสภาพแวดล้อมที่สามารถกระตุ้นให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้และพัฒนาตนเองจนสุดขีดความสามารถเพื่อเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมไปสู่เป้าหมายที่ต้องการนั่นคือ การจัดสภาพแวดล้อมสถาบันที่จะช่วยส่งเสริมและปลูกฝังให้นักศึกษาเป็นผู้ที่ถึงพร้อมด้วยความรู้ความสามารถความเจริญทั้งกายและจิตใจ มีบุคลิกภาพที่ดีงาม (รังสรรค์ หันสนธิยะ. 2526 : 2) การจัดสภาพแวดล้อมที่ดีช่วยให้นักศึกษามีความสุข ได้รับความสะดวกปราศจากความวิตกกังวล สามารถศึกษาเล่าเรียนได้อย่างเต็มที่ ช่วยสร้างลักษณะนิสัยและค่านิยมที่ถูกต้องให้เกิดขึ้นแก่นักศึกษา โดยเฉพาะทางด้านจริยธรรม คุณธรรม ก่อให้เกิดวินัยในตนเองและคุณลักษณะต่าง ๆ ที่จำเป็นสำหรับการประกอบอาชีพในอนาคต (คูสิต คงตระกูล. 2526 : 129) สภาพแวดล้อมจะเป็นตัวกล่อมเกล่าให้ผู้เรียนเป็นคนละเอียดอ่อนมีความพร้อมต่อการปลูกฝังคุณธรรมอันพึงประสงค์ (โกวิท วรพิพัฒน์. 2536 : บทนำ)

การศึกษาวิจัยเกี่ยวกับสภาพแวดล้อมของสถาบันอุดมศึกษาในประเทศไทยนั้น ได้มีการวิจัยกันอย่างต่อเนื่อง ข้อค้นพบจากการวิจัยมีลักษณะคล้ายกันกล่าวคือ ทั้งกลุ่มผู้บริหาร คณาจารย์และนักศึกษา มีความเห็นหรือมีทัศนคติต่อสภาพแวดล้อมภายในสถาบันอยู่ในระดับปานกลาง แสดงให้เห็นว่า การบริหารสภาพแวดล้อมของสถาบันการศึกษาระดับอุดมศึกษาจำเป็นต้องวางแผนเพื่อพัฒนา การจะจัดการเรียนการสอนให้สอดคล้องกับสภาพสังคมในปัจจุบัน สภาพแวดล้อมของสถาบันนับว่ามีอิทธิพลที่จะช่วยส่งเสริมให้การเรียนการสอนของสถาบันเจริญก้าวหน้าได้

ดังนั้น การศึกษาสภาพแวดล้อมด้านต่าง ๆ ของสถาบันนั้นจึงมีความจำเป็นมาก เพราะข้อมูลจากการศึกษาวิจัยจะเป็นประโยชน์แก่ผู้บริหาร ในการวางแผนพัฒนาและปรับปรุง การบริหารสภาพแวดล้อมสถาบันวิทยาลัยเกษตรและเทคโนโลยีบุรีรัมย์ ให้เหมาะสมมีประสิทธิภาพ เหมาะสำหรับการพัฒนาส่งเสริมให้นักศึกษาเป็นบุคคลที่สมบูรณ์ ตามปณิธานและความมุ่งหมาย ของสถาบัน และเป็นทรัพยากรบุคคลที่มีคุณภาพเพื่อการพัฒนาประเทศต่อไป

ความมุ่งหมายของการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้มีความมุ่งหมายเพื่อ

1. ศึกษาความคิดเห็นของผู้บริหาร อาจารย์ และนักศึกษาต่อสภาพแวดล้อมวิทยาลัย เกษตรและเทคโนโลยีบุรีรัมย์ โดยแบ่งออกเป็น 7 ด้าน คือ ด้านนโยบายการบริหาร ด้านหลักสูตร และเนื้อหาวิชา ด้านกิจกรรมการเรียนการสอน ด้านสื่อการเรียนการสอน ด้านอาคารสถานที่ ด้านความสัมพันธ์ระหว่างอาจารย์กับนักศึกษา และด้านความสัมพันธ์ในกลุ่มเพื่อน

2. เพื่อเปรียบเทียบความคิดเห็นของผู้บริหาร อาจารย์ และนักศึกษาที่มีต่อ สภาพแวดล้อมวิทยาลัยเกษตรและเทคโนโลยีบุรีรัมย์ในแต่ละด้านและ โดยรวมเปรียบเทียบกับ เกณฑ์ที่กำหนดไว้

ความสำคัญของการวิจัย

1. ทำให้ทราบสภาพแวดล้อมวิทยาลัยเกษตรและเทคโนโลยีบุรีรัมย์ในทัศนะของ ผู้บริหาร อาจารย์ และนักศึกษา ประกอบด้วยสภาพแวดล้อม 7 ด้าน คือ ด้านการบริหาร ด้านหลักสูตรและเนื้อหาวิชา ด้านกิจกรรมการเรียนการสอน ด้านสื่อการเรียนการสอน ด้านอาคาร สถานที่ ด้านความสัมพันธ์ระหว่างอาจารย์กับนักศึกษา และด้านความสัมพันธ์ในกลุ่มเพื่อน

2. ผลของการศึกษาครั้งนี้ จะเป็นสารสนเทศสำหรับผู้บริหาร อาจารย์ และบุคลากร ที่ เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาเพื่อนำไปใช้เป็นแนวทางในการพัฒนา ปรับปรุงสภาพสิ่งแวดล้อม ต่าง ๆ ให้สามารถตอบสนองความต้องการของบุคลากรและนักศึกษา รวมถึงการบริหารงานต่าง ๆ ได้ถูกต้องเหมาะสม ซึ่งจะนำไปสู่การเพิ่มประสิทธิภาพทางการศึกษาตรงตามวัตถุประสงค์ใน การจัดการศึกษาของการอาชีวศึกษายิ่งขึ้นไป

ขอบเขตของการวิจัย

1. ขอบเขตของเนื้อหา

การศึกษาสภาพแวดล้อมวิทยาลัยเกษตรและเทคโนโลยีบุรีรัมย์ ในทัศนะของผู้บริหาร อาจารย์และนักศึกษา ประกอบด้วยสภาพแวดล้อม 7 ด้าน คือ ด้านการบริหาร ด้านหลักสูตรและเนื้อหาวิชา ด้านกิจกรรมการเรียนการสอน ด้านสื่อการเรียนการสอน ด้านอาคารสถานที่ ด้านความสัมพันธ์ระหว่างอาจารย์กับนักศึกษา และด้านความสัมพันธ์ในกลุ่มเพื่อน

2. ประชากร

ประชากรที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ ได้แก่ ผู้บริหาร อาจารย์ นักศึกษาของวิทยาลัยเกษตรและเทคโนโลยีบุรีรัมย์ ซึ่งกำลังปฏิบัติงานหรือกำลังศึกษาอยู่ในภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2546 ประกอบไปด้วย ผู้บริหาร อาจารย์ และนักศึกษา จำนวน 1,200 คน

ตัวแปรที่ใช้ในการศึกษา

1. ตัวแปรอิสระ ได้แก่

1.1 สถานภาพของประชากร แบ่งเป็น

1.1.1 ผู้บริหาร

1.1.2 อาจารย์

1.1.3 นักศึกษา

2. ตัวแปรตาม ได้แก่ ความคิดเห็นของผู้บริหาร อาจารย์และนักศึกษามีต่อ

สภาพแวดล้อมวิทยาลัยเกษตรและเทคโนโลยีบุรีรัมย์ 7 ด้าน คือ

2.1 ด้านนโยบายการบริหาร

2.2 ด้านหลักสูตรและเนื้อหาวิชา

2.3 ด้านกิจกรรมการเรียนการสอน

2.4 ด้านสื่อการเรียนการสอน

2.5 ด้านอาคารสถานที่

2.6 ด้านความสัมพันธ์ระหว่างอาจารย์กับนักศึกษา

2.7 ด้านความสัมพันธ์ในกลุ่มเพื่อน

นิยามศัพท์เฉพาะ

1. สภาพแวดล้อม หมายถึง ลักษณะ รูปแบบและวิธีปฏิบัติในการจัดทรัพยากร หรือ สิ่งอำนวยความสะดวกทางการเรียนในสถาบันวิทยาลัยเกษตรและเทคโนโลยีบุรีรัมย์ ซึ่งมีอิทธิพล โดยตรงต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนการสอน หรือเอื้ออำนวยให้การเรียนการสอนนำไปสู่เป้าหมาย ของสถาบัน ในการวิจัยครั้งนี้แบ่งการจัดสภาพแวดล้อมออกเป็น 7 ด้าน ดังนี้

1.1 ด้านนโยบายการบริหาร หมายถึง การบริหารและการดำเนินงานของสถาบัน การบริการด้านการจัดกิจกรรม และการบริการด้านสวัสดิการแก่นักศึกษา

1.2 ด้านหลักสูตร และเนื้อหาวิชา หมายถึง การกำหนดวัตถุประสงค์ และเนื้อหาของ หลักสูตรให้สอดคล้องกับรายวิชา ทั้งทฤษฎีและปฏิบัติ

1.3 ด้านกิจกรรมการเรียนการสอน หมายถึง กระบวนการที่จะนำไปสู่ความสำเร็จ ตามจุดมุ่งหมายของหลักสูตร เช่น การสอน การถ่ายทอดประสบการณ์ การเชื่อมโยงบทเรียนไปสู่ การประกอบอาชีพ กระบวนการทดสอบและประเมินผล การมอบหมายงาน การส่งเสริม สิ่งประดิษฐ์ หรือผลงาน

1.4 ด้านสื่อการเรียนการสอน หมายถึง สื่อวัสดุ และสื่อเครื่องมือที่จะเกื้อหนุน หรือ อำนวยความสะดวกในการถ่ายทอดให้เกิดการเรียนรู้ในเนื้อหาวิชา ซึ่งสามารถเรียนรู้ได้จากการเรียน ในห้องเรียนและการศึกษาค้นคว้าด้วยตนเองจากแหล่งบริการทางวิชาการ ได้แก่ สื่อวัสดุ เช่น หนังสือ สิ่งพิมพ์ เทป โทรทัศน์ ม้วนเทป สไลด์ บัตรรายการ คอมพิวเตอร์ ของจริงต่างๆ และสื่อ เครื่องมือ เช่น เครื่องฉายข้ามศีรษะ เครื่องฉายสไลด์ เครื่องเทปบันทึกเสียง เครื่องคอมพิวเตอร์ เป็นต้น

1.5 ด้านอาคารสถานที่ หมายถึง สภาพแวดล้อมทางธรรมชาติและสิ่งที่มีมนุษย์ สร้างขึ้นที่มีอิทธิพลต่อบุคคลที่อยู่ในสภาพแวดล้อมนั้น เช่น บริเวณพื้นที่ของสถานที่ตั้งอาคารเรียน อาคารประกอบ ห้องเรียน ห้องปฏิบัติการ สนามกีฬา หอพัก ถนน สถานที่พักผ่อน เป็นต้น

1.6 ด้านความสัมพันธ์ระหว่างอาจารย์กับนักศึกษา หมายถึง พฤติกรรมความสัมพันธ์ ระหว่างอาจารย์กับนักศึกษาในการเอาใจใส่คอยให้ความช่วยเหลือแก่นักศึกษาในด้านการแนะแนว การเรียนการสอน สุขภาพอนามัย การดูแลเอาใจใส่ด้านความประพฤติของนักศึกษา และนักศึกษามี ความเคารพต่ออาจารย์ด้วยความบริสุทธิ์ใจ

1.7 ด้านความสัมพันธ์ในกลุ่มเพื่อน หมายถึง พฤติกรรมความสัมพันธ์ระหว่าง อาจารย์กับอาจารย์และนักศึกษากับนักศึกษา ทั้งความสัมพันธ์ด้านอารมณ์ ความสัมพันธ์ ด้านสติปัญญา และความสนใจในกิจกรรมนักศึกษา

2. ทักษะ หมายถึง ความรู้สึก ความเห็น หรือความคิดเห็นต่อสิ่งหนึ่งใดในทางบวก หรือทางลบ สามารถวัดออกมาเป็นคะแนนจากการตอบแบบสอบถามซึ่งผู้วิจัยสร้างขึ้นและนำมา คำนวณหาค่าสถิติแล้วแปลความหมายได้ ในงานวิจัยนี้หมายถึง ความคิดเห็นของผู้บริหาร อาจารย์ และนักศึกษาที่มีต่อสภาพแวดล้อมวิทยาลัยเกษตรและเทคโนโลยีบุรีรัมย์ ทั้ง 7 ด้าน

3. ผู้บริหาร หมายถึง ผู้อำนวยการ ผู้ช่วยผู้อำนวยการ หัวหน้าคณะวิชา หัวหน้างาน ที่ปฏิบัติงานด้านบริหารวิทยาลัยเกษตรและเทคโนโลยีบุรีรัมย์ ในภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2546

4. อาจารย์ หมายถึง ผู้ปฏิบัติงานการสอนประจำการและอาจารย์พิเศษวิทยาลัยเกษตร และเทคโนโลยีบุรีรัมย์ ในภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2546 และมีได้ดำรงตำแหน่งผู้บริหาร

5. นักศึกษา หมายถึง ผู้ที่กำลังศึกษาในระดับ ประกาศนียบัตรวิชาชีพ ประกาศนียบัตร วิชาชีพชั้นสูง ในภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2546